

Heydər Əliyev ili 2023

Təklifi BTC-nin səhmdarları vermişdilər...

Təşəbbüs dəstəkləndi və kəmərlər Ulu Öndərin adını şərəflə daşıyır

Ulu Öndər Heydər Əliyev əbədiyyətə qovuşandan sonra ölkəmizin vətəndaşları öz yığıncaqlarında, eləcə də kütləvi informasiya vasitələrində onun adının əbədiləşdirilməsi ilə bağlı müraciətlərlə çıxış etdilər.

Müraciətlərə baxılması üçün 2003-cü il dekabrın 26-da Dövlət Komissiyası yaradıldı. Komissiyanın hazırladığı təkliflər Prezident İlham Əliyevə təqdim olundu. 2004-cü il martın 10-da isə dövlət başçısı Ümummilli Liderin xatirəsinin əbədiləşdirilməsi məqsədilə fərman imzaladı.

Fərmanın bəndlərinin birində deyilirdi: "Bir sıra özəl qurum, şirkət və qeyri-hökumət təşkilatları tərəfindən görülmüş tədbirlər, o cümlədən Bakı-Tbilisi-Ceyhan ixrac boru neft kəmərinə, "Lider" qazma qurğusuna Heydər Əliyevin adının verilməsi, ictimai əsaslarla Heydər Əliyev Fondunun yaradılması dəstəklənsin".

BTC əsas ixrac neft kəmərinə Heydər Əliyevin adının verilməsi layihənin səhmdarlarının təşəbbüsü idi. Onlar Ulu Öndərin BTC-nin reallaşmasında misilsiz rolunu nəzərə alaraq bu qərara gəlmişdilər.

BTC Heydər Əliyevin əvəzsiz yadigarlarından biridir. Bu kəmərin çəkilişi ideyası yarandığı gündən Ulu Öndər onun gerçəkləşməsi üçün böyük söz göstərmiş, əslində, layihəni bir çox mübarizədən keçirmişdir. Ümummilli Lider bu barədə belə demişdir: "Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəmərinin marşrutunun seçilməsinə müxtəlif maneçiliklər törədildi. Biz şübhə etmədik ki, bu kəmərlər Gürcüstandan keçməlidir. Şübhə etmədik ki, bu böyük neft kəməri məhz Türkiyəyə getməlidir. Xəzərin nefti Türkiyənin Ceyhan limanı vasitəsilə dünya bazarına çıxmalıdır. Amma bəziləri hesab edirdilər ki, kəmərlər başqa ölkələrdən keçə bilər. Yəni artıq Azərbaycanda, Xəzərin Azərbaycan sektorunda neftin hasil olunmasının reallığını görəndə bəziləri hesab edirdilər ki, bu neft borusu Cənuba gedə bilər, yaxud Şimala gedə bilər, Şərquə gedə bilər. Müxtəlif belə fikirlər, müxtəlif iddialar var idi və gətirdikcə bunlar güclənirdi. Ancaq biz öz qərarımızda qəti idik. Əvvəldən də biz bunu elan etmişdik ki, kəmərlər yalnız bu marşrut ilə keçəcəkdir. Bu barədə Azərbaycan, Gürcüstan, Türkiyə arasında qəti razılıq əldə edilmişdi. Demək istəyirəm ki, biz bu layihəni başlayandan indiyə qədər Amerika Birləşmiş Ştat-

ları onun həyata keçirilməsinə çox böyük diqqət, qayğı göstərmişdir, bu işi himayə etmişdir. Əgər Amerika Birləşmiş Ştatlarının layihəyə bu qədər dəstəyi olmasaydı, biz bunu həyata keçirə bilməzdik".

Üçüncü miniliyin nəhəng mühəndis qurğusu olan BTC-nin Azərbaycanın, Gürcüstanın və Türkiyənin ərazisindən keçən marşrutu 1768 kilometr təşkil edir. Azərbaycanın 13 rayonundan - Qaradağ, Abşeron, Hacıqabul, Ağsu, Kürdəmir, Ucar, Ağdaş, Yevlax, Goranboy, Samux, Şəmkir, Tovuz və Ağstafadan keçən kəmərlər ölkəmizdə 443, Gürcüstanın 7 bölgəsində 249 və Türkiyənin 9 rayonunda 1076 kilometrlik məsafə qət edir. Keçdiyi ərazilərin coğrafiyasından asılı olaraq onun borularının diametri 46, 42 və 34 düymdür.

BTC öz marşrutu boyu bir neçə dağ silsiləsindən keçir, o cümlədən 2830 metr yüksəkliyə qalxır, eləcə də 3000 yol, dəmir yolu, yeraltı və yerüstü kommunikasiya xətti, eni 500 metrə qədər çatmayan Ceyhan çayının keçidi də daxil olmaqla, 1500-dən artıq su hövzəsi ilə kəşifdir. Ceyhana yaxınlaşarkən yəni dəniz səviyyəsinə enir.

Kəmərlər Bosfor və Dardanel boğazlarından yan keçməklə həmçinin ekoloji riskləri azaldır. Başlıca şərtlərdən biri də kəmərin təhlükəsizliyidir. Boruları etibarlı şəkildə örtüklənmiş və bütün marşrutu boyu torpaq altında basdırılmış bu kəmərlər, necə deyirlər, səssiz-səmərsiz, ətraf mühitə ziyan vurmada və insanlara narahatlıq gətirmədən işini davam etdirir.

Kəmərin bir sıra əzəmətli yerüstü qurğuları, o cümlədən 8 nasos stansiyası və 98 siyirtmə məntəqəsi də var. Səngəçaldakı baş nasos stansiyasından sonra ikinci stansiya yenə Azərbaycanda - Yevlaxda yerləşir. İki stansiya Gürcüstanda, dördü isə Türkiyə ərazisindədir.

Regionun neft ixracı arteriyası sayılan bu boru xəttinin salınması qısa olsa da, çox zəngindir. Dünya miqyasında dövrünün ən böyük və ən mürəkkəb mühəndis-texniki qurğularından biri hesab edilən BTC-nin tikintisinə dörd il vaxt sərf olunub. Belə ki, layihə 2002-ci ilin iyul ayında təsdiqlənib və 2006-cı ilin may ayında başa çatdırılıb.

Əslində, BTC-yə Bakı yaxınlığındakı Səngəçal terminalından ilk neft 2005-ci ilin may ayında vurulub. Neft Türkiyənin Ceyhan limanına bir il sonra - 2006-cı ilin mayında çatıb. BTC-nin gətirdiyi neftlə yüklənmiş ilk tanker dünya bazarına iyun ayında yola salınıb. Kəmərin tam sistem kimi işə düşməsi münasibətilə təntənəli mərasim isə Ceyhan şəhərində iyulun 13-də keçirilib. Tədbirdə Azərbaycanın, Türkiyənin və Gürcüstanın dövlət başçıları, səhmdar şirkətlərin rəhbərləri, hörmətli qonaqlar iştirak ediblər.

Prezident İlham Əliyev BTC-nin istifadəyə verilməsinin mühüm əhəmiyyət daşıdığını qeyd edərək deyib: "Bu kəmərin fəaliyyətə başlaması ilə Azərbaycanın qarşısında yeni üfüqlər açılır, yeni imkanlar açılır. Azərbaycan iqtisadi cəhətdən çox zəngin ölkəyə çevriləcəkdir. Ölkədə bütün sosial problemlər öz həllini tapacaqdır. Azərbaycan çox önəmli neft ixrac edən ölkəyə çevrilir. Əminəm ki, neftdən əldə olunan gəlirlərdən istifadə edilməklə Azərbaycanda bütün sosial məsələlər qısa müddət ərzində öz həllini tapacaq və Azərbaycan dünya iqtisadiyyatına daha inamla inteqrasiya edəcəkdir".

Layihənin operatoru olan bp şirkətinin məlumatına görə, keçən il martın 23-də BTC Səngəçal terminalından Ceyhan terminalına ixrac olunmuş

neftin yükləndiyi 5000-ci tankerin yola salınmasını qeyd etmişdir. İlin üçüncü rübünün sonunadək kəmərlər vasitəsilə ümumilikdə təqribən 524 milyon tondan çox (3,93 milyard barel) xam neft nəql edilmiş və Ceyhanda 5163 tankərə yüklənərək dünya bazarlarına göndərilmişdir. BTC əsasən "Azəri-Çıraq-Günəşli" neftini və "Şahdəniz" kondensatını daşıyır. Bundan əlavə, kəmərlər vasitəsilə Xəzərin digər regional xam neft və kondensat həcmləri də nəql olunur.

Xatırladaq ki, hazırda BTC Ko.-nun səhmdarları bunlardır: bp (30,10 faiz), SOCAR (25 faiz), MOL (8,90 faiz), "Ekvinor" (8,71 faiz), TPAO (6,53 faiz), "Eni" (5 faiz), "TotalEnergies" (5 faiz), İTOÇU (3,40 faiz), İNPEKS (2,50 faiz), "EksMobil" (2,50 faiz) və ONGCVİdeş (2,36 faiz) şirkətləridir.

Ulu Öndər Heydər Əliyevin adını şərəflə daşıyan BTC 16 ildən çoxdur bütün regionun həyatında mühüm rol oynayır. Bu kəmərlər ərazisindən keçdiyi üç ölkənin sakinlərinin güzəranını xeyli yaxşılaşdırıb. Kəmərlər Azərbaycana böyük gəlirlər gətirib. Həmin vəsait ARDNF-yə (Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu) daxil olur və ölkənin ən zəruri sosial-iqtisadi problemlərinin həllinə yönəldilir.

Vaxtilə Ulu Öndər BTC-nin iqtisadi gücünü qeyd etməklə yanaşı, onu həm də Azərbaycanı Avropa ilə daha sıx bağlayacaq polad kəmərlərə bənzətməmişdi. Bu gün BTC, həqiqətən, Azərbaycanı beynəlxalq enerji ailəsinə qovuşdurub və dünyanın enerji təhlükəsizliyinə öz töhfəsini verməkdədir. Azərbaycanın açdığı və uzaq ünvanlara çatdırdığı geniş dəhlizlərin təməli məhz bu kəmərlə qoyulub.

*Flora SADIQLI,
"Azərbaycan"*